

Комунальний заклад «Лисичанський медичний коледж»

Інформаційно-методичний вісник № 3

**Формування професійних
компетентностей студента.**

м. Лисичанськ

2019 р.

Зміст:

1. Професійна компетентність як фактор формування конкуренттностпроможності майбутніх фахівців	<i>Сергєєва С.М.....</i>	3
2. Проблема «кліпового» мислення студентів в рамках сучасної «кліпової» культури	<i>Єрофєєва К.В.....</i>	9
3. Формування позитивної «Я-концепції» як ядра особистості майбутнього фахівця.	<i>Власенко Л.М.....</i>	18
4. Коучинг в системі мотивування студентів	<i>Вершніна Н.М.....</i>	26

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Сергеева С.М.
методист коледжу

Освіта є базою для розвитку кожної особистості, запорукою успішного майбутнього України, її конкурентноздатності на світовій арені. Вона має відповідати інтересам і запитам суспільства, саме тому одним з основних завдань освіти стає професійна підготовка фахівців, що спрямована на потреби сьогодення. Процес професійного навчання має вирішувати завдання забезпечення людини «конкурентоспроможною професією», компетентною, який вільно орієнтується в суміжних галузях діяльності, готового до постійного професійного росту, соціальної та професійної мобільності. Один з головних показників рівня кваліфікації будь-якого сучасного фахівця є його професійна компетентність.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема компетентності ґрунтовно досліджена в роботах С. У. Гончаренко, О. М. Дахіна, Б. Д. Ельконіна, А. К. Маркова та ін. Сучасними підходами до проблеми компетентності опікуються А. В. Василюк, О. В. Овчарук. Питання професійної підготовки на основі компетентнісного підходу розглянуто в працях В. М. Аніщенко, Н. М. Бібік, М. П. Васильєвої, Н. В. Дементьєва, А. М. Михайличенко, О. В. Овчарук та ін. Визначення ключових компетентностей подано в роботах І. А. Зимньої, Е. Г. Ісламгалієва, Г. К. Селевко, П. І. Третьякова, Т. І. Шамова та ін.

Питання формування професійної компетентності майбутніх фахівців медичної галузі є надзвичайно актуальним, так як сучасний ринок праці потребує кваліфікованих конкурентоспроможних фахівців, здатних до сприйняття та використання на практиці нових наукових ідей, технічних інструментів та методів сучасного виробництва. Все це вимагає від вищого навчального закладу підготовки конкурентоспроможного молодого фахівця.

Психологічні аспекти формування професійних вмінь та якостей розглядалися І. Д. Бехом, Г. О. Баллом, В. А. Семиченко

Мета даної статті: узагальнити сучасні концепції формування професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців.

Характеристикою сучасного ринку праці можна вважати конкурентоспроможність молодого спеціаліста, яка передбачає готовність до постійного професійного зростання, якісного і творчого виконання діяльності відповідно до індивідуально-психологічних особливостей особистості.

Кваліфікована та мобільна робоча сила є основою конкурентної економіки, оскільки дає змогу промисловим підприємствам швидко пристосуватись до вимог нових технологій та ринкових тенденцій, і отже, ставати або залишатись конкурентною [1, 195].

Конкурентоспроможні фахівці мають володіти професійними вміннями і навичками, **високим рівнем професійної компетентності та здатності застосовувати теоретичні надбання на практиці.**

Компетентність спеціаліста є такою характеристикою його кваліфікації, коли наявні знання, які є необхідними для здійснення професійної діяльності [2].

О.М. Олексюк розглядає професійну компетентність як володіння знаннями, уміннями, нормативами, необхідними для виконання професійних обов'язків, психологічними якостями, а також як реальну професійну діяльність відповідно до еталонів і норм [3, 13].

Отже, на наш погляд, поняття **«професійна компетентність»** *включає в себе знання, уміння й навички, єдність теоретичної та практичної готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності.*

Формування професійної компетентності триває протягом усього професійного становлення особистості і починається набагато раніше від безпосередньої професійної діяльності фахівців.

Компетентність випускника вищого навчального закладу визначається багатьма чинниками, оскільки компетентності є «такими індикаторами», що дозволяють визначити готовність студента-випускника до життя, його подальшого особистого розвитку та активної участі у житті суспільства [4].

Для характеристики професіоналізму фахівця сьогодні все частіше використовується поняття «професійна компетентність». Н.П Волкова висловлює думку, що професійна компетентність, професіоналізм передбачають наявність професійних знань (суспільних, психолого-педагогічних, предметних, прикладних умінь та навичок). *Особливостями професійних знань є їх комплексність, напхненність* [5, 418].

Розглядаючи проблему професійної компетентності А.К. Маркова [6] визначає її характеристики:

- компетентність не ототожнюється з освіченістю людини;
- компетентність – це поєднання психічних якостей, які дають змогу діяти самостійно та відповідально;
- основою для висновків про компетентність людини є оцінка кінцевого результату діяльності;
- компетентність є характеристикою окремої людини і проявляється у результатах її діяльності.

Професійна компетентність являє собою сукупність знань, вмінь, навичок, способів діяльності, професійно важливих психологічних якостей, необхідних фахівцю для здійснення ефективної професійної діяльності. Вона є результатом підготовленості фахівця, якісною характеристикою володіння професійною діяльністю і передбачає усвідомленого прагнення особистості до даної діяльності.

Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців полягає в набутті та розвитку у студентів під час навчання набору ключових, загально-галузевих та предметних компетентностей, які визначають його успішну професійну діяльність. *Компетентності включають професійні знання та уміння, що характеризують кваліфікацію, такі якості як ініціативність, співпраця, здатність до роботи в колективі, комунікативні здібності, уміння вчитися, оцінювати, логічно мислити, відбирати і використовувати відомості.*

Аналіз наукової літератури свідчить, що психологи і педагоги, які досліджують проблему професійної компетентності, визначають її як складне, інтегроване особистісне утворення, яке має багато складових.

Сучасній медицині **потрібен фахівець, який здатний максимально використовувати свій потенціал, мобільність, проявляти гнучкість, конкурентоспроможність та професійну компетентність.** Професійна компетентність – це особистісне утворення, яке забезпечує якісне виконання фахівцем професійної діяльності і включає аналітичні, комунікативні процеси та забезпечує процес розвитку і саморозвитку особистості. Вона складається з досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, особистісних якостей, що забезпечують ефективне виконання професійної діяльності, можливість вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду.

Професія медичного працівника відноситься до професій типу «людина-людина», де спілкування набуває професійної значущості. Ефективність професійного ділового спілкування визначається рівнем сформованості його комунікативної компетентності.

Тенденція розвитку конкурентного середовища впливає на якість обслуговування пацієнтів лікувальних закладів, виконання мед працівником його професійних обов'язків. Саме тому у фахівця мають бути сформовані всі відповідні професійні компетентності, які дають йому змогу бути впевненим у собі, своїх силах, від яких залежить конкурентоздатність самого фахівця і аптечного закладу, в якому він працює.

Більшість вчених вважають комунікативну компетентність ваговою складовою професійної компетентності, яка має в кожному виді діяльності свою специфіку. На думку В.І.Нароліної, професійна комунікативна компетентність являє собою засіб досягнення успіхів в професійно-діловому

та особистісному спілкуванні, в основі якої лежать знання цінностей, норм, стандартів поведінки і спілкування [7, 24].

О.І.Холостова стверджує, що компетентність в спілкуванні означає володіння комплексом особистісних можливостей, одна з показників психологічної зрілості та компетентності [8, 130].

На наш погляд, комунікативна компетентність майбутнього фахівця – це здатність до ефективного спілкування, яка полягає у вмінні обмінюватись інформацією, досягати взаєморозуміння, усвідомлювати потреби співрозмовника, розуміти його почуття і психологічні стани.

О.Е. Веретенникова звертає увагу на те, що під час взаємодії з людьми, комунікативна компетентність проявляється у спроможності різноманітного спілкування, формування завдань, вирішення конфліктів, вмінні взаємодіяти з представниками різних культур, здібності ведення переговорів [9, 27]. Враховуючи вищезазначене, слід відмітити, що під час професійної комунікативної взаємодії з «важкими» партнерами медичний працівник повинен зберігати психологічну рівновагу, управляти своїми емоціями і якісно виконувати професійні обов'язки.

Запорукою комунікативної компетентності майбутніх фахівців виступає успішний особистісний розвиток індивіда, його розвивальний та усвідомлений міжособистісний досвід, який органічно пов'язаний з формами міжособистісної поведінки та здібностями фахівця. Комунікативна діяльність фахівців медичної галузі передбачає наявність певних знань з психології, вміння застосовувати ці знання на практиці.

Висновки. Таким чином, формування комунікативної компетентності як складової професійної компетентності забезпечує ефективність підготовки молодого фахівця а саме – його конкурентоспроможність.

Професійна компетентність - це якість, яка дозволяє людині продуктивно здійснювати свою професійну діяльність та досягати високих результатів. Напрям професійної діяльності формує різновид складових професійної компетентності та їх особливостей, які повинні відповідати запитам сучасного ринку праці, забезпечуючи конкурентоспроможність фахівця.

Література:

1. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусис ; [пер. з англійської]. – К.: «К. І. С.», 2005. – 466 с.
2. Сериков В.В. Личностный подход в образовании: концепция и технологии / В.В. Сериков. – Волгоград : Перемена, 1994. – 152 с.
3. Професійна етика вчителя: час і вимоги / за ред. Б.М. Жебровського, Л. М.Ващенко. – К. : Ірпінь, 2000. – 257 с.
4. Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / Компетентністний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: “К.І.С”, 2004.– С. 6 – 15.
5. Волкова Н.П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.П Волкова. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 576с.
6. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К.Маркова. – М., 1996. – 308 с.
7. Наролина В.И. Развивающий эффект процесса формирования межкультурной коммуникативной компетентности специалиста / В.И.Наролина // Высшее образование сегодня. – 2008. - №5. – С.23-25.
8. Холостова Е.И. Технологии социальной работы / Е.И.Холостова. – М.: , 2003. – 400с.
9. Веретенникова А.Е. Развитие иноязычной письменной коммуникативной компетентности у студентов в соответствии с Болонским процессом/ А.Е.Веретенникова // Высшее образование сегодня. – 2008. - №5. – С. 26-30.

ПРОБЛЕМА «КЛІПОВОГО» МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ В РАМКАХ СУЧАСНОЇ «КЛІПОВОЇ» КУЛЬТУРИ.

Єрофєєва К.В

викладач фізики, математики.

Кліпове мислення – феномен сучасного світу з його новітніми цифровими технологіями, є результатом адаптації в епоху нескінченного потоку інформації. Кліповість свідомості має свої негативні і позитивні аспекти.

Друга половина XX століття стала добою бурхливого розвитку науково – технічного прогресу і, насамперед, зародження нових інформаційних технологій. У XXI сторіччі ці технології стали панівними і призвели не тільки до удосконалення засобів комунікації, а й до виникнення принципово нових видів розумової діяльності суб'єктів, що працюють з інформацією. Останнім часом багато вітчизняних та зарубіжних дослідників в таких галузях, як соціологія, когнітивна психологія, педагогіка, філософія, культурологія тощо, відмічають таке поширене явище, як «кліпове» мислення (в англomовному просторі використовується термін *net-thinking*, тобто *нет-мислення*) та навіть «кліпова» культура (від англійського «a clip», що означає уривок суб'єктів, що працюють з інформацією (наприклад, фільму), фрагмент (наприклад, тексту) або вирізка (наприклад, із газети). Тож науковці констатують той факт, що «внаслідок експоненціального зростання кількості інформації людям доводиться трансформувати свої когнітивні стратегії та встигати обробляти більшу кількість повідомлень за менший проміжок часу, що призвело до виникнення поняття «кліпового» мислення»

Кліпове мислення або свідомість, передумови його зародилися з кінця 1980-х рр. Минулого століття. Новітні цифрові технології, величезний потік інформації, призвели до того, що мозок людини був змушений адаптуватися до перевантажень за допомогою формування нового виду мислення.

Кліпове мислення (від англ. clip – фрагмент, уривок з фільму, кліпу, вирізка з газети) – особливість сучасної людини образно сприймати інформацію через коротку трансляцію, послання, промайнули в новинах ЗМІ, інтернету. Коли з'явився термін «кліповемислення»? Перша згадка в якості «кліпової культури» – явище описується в книзі американського футуролога Е. Тоффлера «Третя хвиля» як нескінченне миготіння інформаційних відрізків.

Ознаки кліпового мислення

Проблема кліпового мислення набуває масштабність, стає сумним той факт, коли людина повністю «загубилась» в інформаційних нетрях, розучилась мислити і думати самостійно: «навіщо, якщо можна запитати Google?». Визначити людину з кліповістю свідомості можна за такими ознаками:

- бідність міміки та емоцій;
- відсутність емпатії (співпереживання);
- поспішні судження і висновки;
- убогий словниковий запас, цитування фразами з фільмів, афоризмів, меми з соцмереж;
- проблеми із запам'ятовуванням.

Плюси і мінуси кліпового мислення

Однозначно сказати, що феномен кліпового мислення – це погано, не можна. Завжди є вагомі причини для появи будь-якого виду феноменів, і небезпека кліпового мислення виникає при акценті на негативних аспектах явища. Щоб зрозуміти чого слід побоюватися, а що корисного можна взяти на озброєння, важливо висвітлити позитивні та негативні сторони кліпового мислення:

Плюси

- швидкість реакції і оперативність в різко мінливих умовах, при прийнятті важливих рішень;
- продуктивність в умовах багатозадачності;
- швидке переключення уваги;
- захист мозку від надмірної перевантаження інформацією;

- інтелектуальний ріст, поглинання різного виду інформації, бажання пізнавати світ.

Мінуси:

- аналіз інформації замінюється її споживанням, без «перетравлення»;
- знижена концентрація уваги на конкретній задачі (стрибоподібна увага);
- відсутність глибокого засвоєння знань;
- схильність чужому впливу і маніпуляцій;
- збіднення емоційного інтелекту – в епоху лавиноподібного негативу (жорстокості, насильства) транслюється ЗМІ, психіка захищається, і почуття співпереживання, відповідальності притупляються;
- в умовах складної задачі – розгубленість та неспроможність її вирішити.

Кліпове і понятійне мислення

Кліпове мислення – феномен сучасності безпосередньо пов'язаний з цифровим світом і є продуктом адаптації людини в сучасних реаліях. Кліпове і понятійне мислення – обидва види присутні у людини і мають свої особливості:

- Понятійне мислення – глибоке, проникливе до суті, властиве людям точних наук (фізики, математики). Кліпове або фрагментарне мислення – поверхнєве, характерно для творчомислячих людей, бізнесменів.
- Понятійне мислення – це повільний процес обробки інформації, у складних ситуаціях доходить до ступору, кліпове мислення характеризується швидким сприйняттям і аналізом інформації, що надходить.

Кліпове мислення сучасних студентів – це проблема глобального масштабу, вважають педагоги. Дітям складно викладати свої думки, вони не хочуть читати і аналізувати, писати твори і вчити вірші напам'ять. Подача інформації від викладача до студента завжди носила прямий усний характер,

сьогодні, кліпове мислення сучасних дітей ставить викладача в інші умови передачі інформації. Щоб зацікавити дитину, важлива **образно-насичена подача матеріалу з мінімум тексту:**

- яскрава презентація;
- зображення по темі;
- запам'ятовуються формулювання.

Розвивати у студентів понятійне мислення допоможуть:

- дискусії з теми заняття;
- спеціальні тренінги, навчальні зосередження уваги на одній задачі, цілі, предмет.

Для батьків буде корисним:

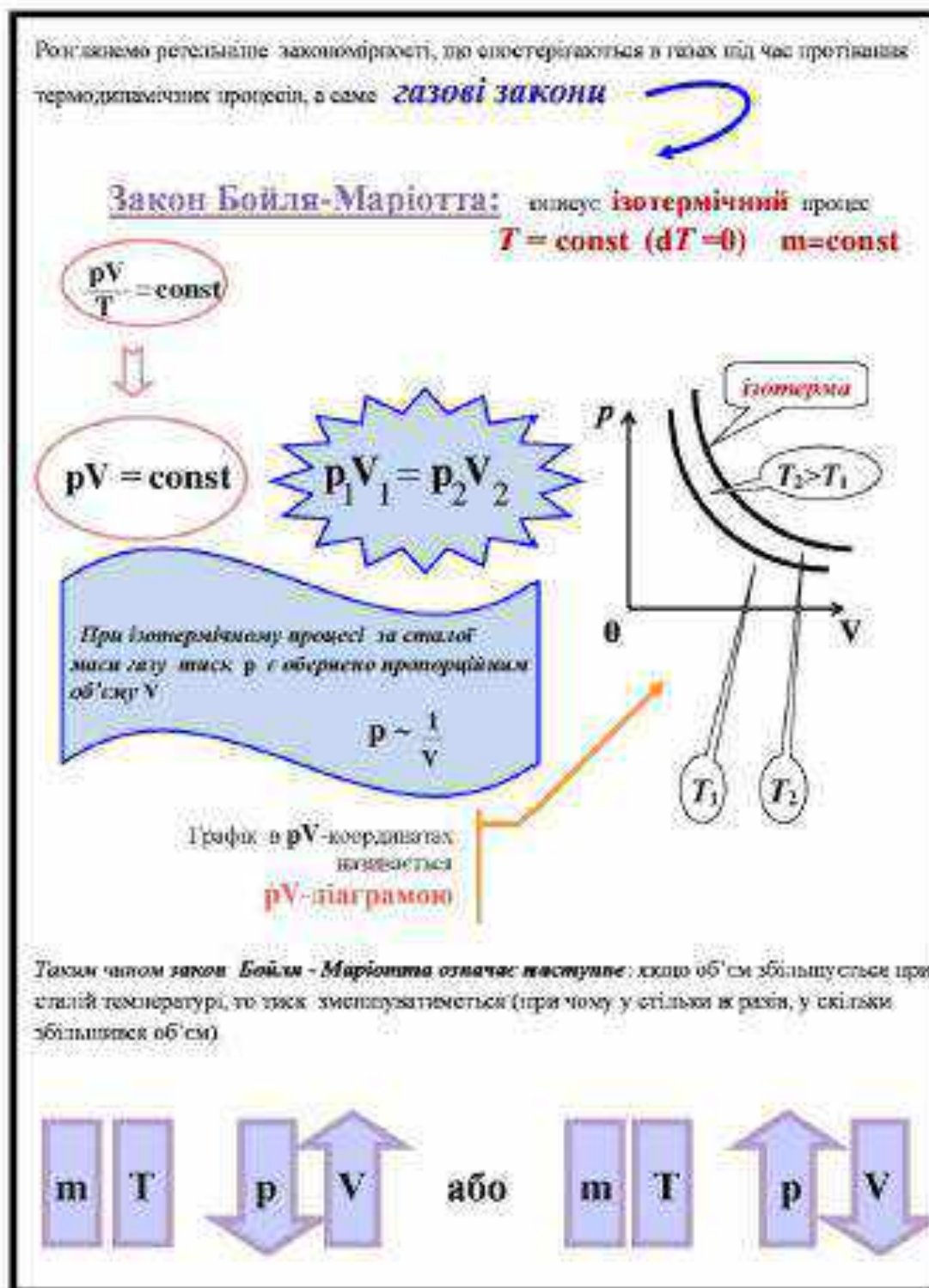
- приділяти дітям більше уваги (спільне проведення часу);
- спонукати дитину більше говорити, висловлювати свою думку на різні теми.

Що робити сучасному викладачу, щоб знання засвоювалися краще

У практиці навчання фізики представляти навчальну текстову інформацію у вигляді, так званого, креолізованого тексту (інфографіка), що дозволяє по можливості візуалізувати навчальний матеріал з метою його максимального наближення відповідним вимогам «кліпового» сприйняття інформації.

Креолізований текст – це текст, фактура якого складається з двох різнорідних частин: вербальної (мовної/речової) та невербальної (тої, що належить до інших знакових систем). Тут можна використовувати будь-які прийоми, як у вербальній так і невербальній частинах тексту. До засобів креолізації вербальних текстів відносяться образотворчі компоненти, поєднані з вербальними, які впливають на інтерпретацію тексту. Термін «креолізований текст» належить психолінгвістам Ю. А. Сорокіну та Є. Ф. Тарасову.

На *мал. 1* наведено вигляд фрагменту навчального матеріалу з фізики, представлений у вигляді креолізованого тексту. Для порівняння на *мал. 2* наводимо вигляд типового навчального тексту такого ж навчального матеріалу у вигляді, запропонованому в типовому підручнику з фізики.

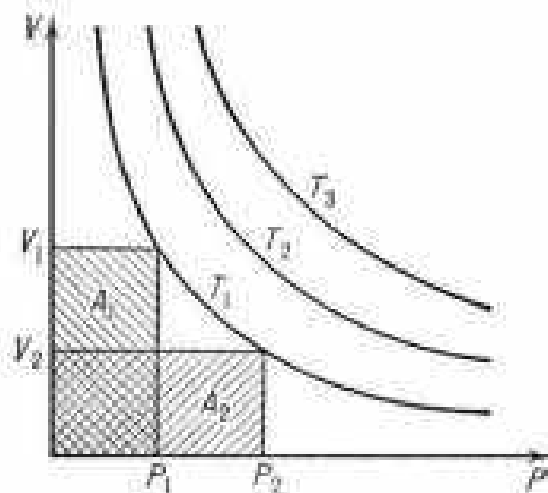
Мал.1 Вигляд фрагменту опорного конспекту у вигляді креолізованого тексту з урахуванням його впливу на студентів з «кліповим» мисленням.

Закон Бойля-Мариотта — один из основных газовых законов, согласно которому при постоянной температуре объем V данной массы идеального газа обратно пропорционален его давлению p , т. е. $pV = C = \text{const}$. Постоянная C пропорциональна массе газа (числу молей) и его абсолютной температуре.

Закон Бойля-Мариотта следует из кинетической теории газов, если принять, что размеры молекул пренебрежимо малы по сравнению с расстоянием между ними и отсутствует межмолекулярное взаимодействие. Иными словами, Закон Бойля-Мариотта выполняется строго для идеального газа. Для реальных газов, у которых влиянием размеров молекул и их взаимодействием пренебрегать нельзя, закон Бойля-Мариотта выполняется приближённо, тем лучше, чем дальше от критического состояния находится газ.

При больших давлениях необходимо вводить поправки на силы притяжения между молекулами и на объем самих молекул. Как и уравнение Клапейрона, закон Бойля — Мариотта описывает предельный случай поведения реального газа, более точно описываемый уравнением Ван-дер-Ваальса.

Применение закона приближенно можно наблюдать в процессе сжатия воздуха компрессором или в результате расширения газа под поршнем насоса при откачке его из сосуда.

Мал. 2 Приклад традиційного вигляду навчального матеріалу із типового підручника з фізики

Звісно, що креолізований текст не може повністю замінити класичний підручник з фізики, де ретельно та всебічно описуються фізичні явища та процеси. Але принаймні такий спосіб донесення навчального матеріалу – через креолізований текст – сприяє тому, що користувач не відмітає його відразу ж, як нечитабельний, і все ж таки дає йому шанс бути проаналізованим носієм «кліпового» мислення.

Як позбутися від кліпового мислення?

Те, що відбувається з людьми поряд з розвитком інформаційних технологій – це теж щабель еволюції і конкретної відповіді на питання: «Як боротися з кліповим мисленням?» – ні, бо це неминучість часу. Але те, на яку інформацію витратити свій час – цей вибір людина робить індивідуально. Захистити себе від непотрібного інформаційного сміття можна дотримуючись наступні рекомендації:

- будь-яку сумнівну інформацію піддавати критиці і аналізу;
- відписатися від соцмереж (для початку, якщо це важко, то від 1 – 2);
- почати читати книги в паперовому варіанті, інформація засвоюється краще на 25%, ніж з електронних носіїв, як альтернативу можна слухати аудіокниги;
- 1 – 2 рази на тиждень влаштовувати дні без гаджетів, наскільки це є можливим.

Як зберегти ефективність в епоху кліпового мислення?

Кліпове мислення – психологія цього феномену ще не розкрита і підлягає спостереження і дослідження. Але як залишатися зосередженим на поточних завданнях в століття кліпового фрагментарного мислення, коли на людину обрушується тонна інформації виходить з моніторів сучасних гаджетів. Італійський психолог з 35-річним стажем Л. Д. Палладіно у своїй книзі «Максимальна концентрація. Як зберегти ефективність в епоху кліпового мислення» ділиться простими і працюючими рекомендаціями:

- ☐ При відволіканні уваги від справи на смартфон або новини в інтернеті важливо почати усвідомлено спостерігати за собою і поставити запитання: «Чого я зараз не роблю? – це допомагає усвідомити занепокоєння і уникнення.
- ☐ Боротьба з прокрастинацією.
- ☐ Почати розвивати в собі впевненість.
- ☐ Розвивати емоційний інтелект – кліпове мислення призводить до «бідності» емоцій.

□ Виховувати в собі і дітей духовність, прищеплювати неминущі в часі цінності.

«Кліпове мислення» – фільм

У квітні 2014 р. Режиссер Сергій Краус представив громадськості «Кліпове мислення» – *документальний фільм*, що викликав неоднозначні думки серед глядачів: хтось назвав переглянуте псевдонауковим маячнею, інші побачили в цьому фільмі рецепт, як бути успішним в 21 столітті при величезному достатку інформації, 90% якої «шлак». Гнучка свідомість дитини в цьому інформаційному потоці намагається пристосуватися і стає кліповим. Фільм гідний перегляду, особливо тим, хто хоче зрозуміти мислення сучасної молоді.

Переглянути фільм можна за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=qXfNHZNKDkk>

Висновки. В умовах тотальної інформатизації суспільства змінюється культура сприйняття інформації таким чином, що зростає роль її візуальної складової. За таких умов освітяни вимушені шукати нові засоби передачі навчального матеріалу. Тож, навчальний матеріал, представлений у вигляді креолізованого тексту, дозволяє віднайти компроміс між «кліповим» мисленням «акцептора» інформації і лінійним змістом цієї інформації.

Література:

1. Докука С.В. Клиповое мышление как феномен информационного общества/С.В.Докука//Общественные науки и современность. – М: Наука, 2013. - № 2. – С.169-176.
2. Гиренок, Ф.И. Метафизика пата (косноязычие усталого человека). – М: Лабиринт, 1995. – 201 с.
3. Гич Г.М. «Кліпове» мислення молоді: друг чи ворог навчання? / Г. М. Гич // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія :Педагогіка. - 2016. - Т. 269, Вип. 257. - С. 38-42. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2016_269_257_8 (27.09.2017)
4. Козлов Н.И. Понятийное мышление/ Н.И.Козлов//Психологос: энциклопедия практической психологии. – Режим доступа: <http://www.psychologos.ru/articles/view/ponyatiynoe-myshlenie>.

5. Лисицин Д. Джеймс Мартин: тенденции, которые мы наблюдаем, могут угрожать человеко-скому разуму./ Д.Лисицин// – Режим доступа: <https://www.kommersant.ru/doc/849133> (26.09.2017)
6. Маклюэн, М. Галлактика Гуттенберга: Становление человека печатающего. (The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man). – М.: Академический проект, 2005. – 496 с.
7. Паніна О.П. Методичні особливості надання навчального матеріалу з фізики курсантам морських ВНЗ з урахуванням специфіки когнітивного сприйняття і впливу інформаційно-комунікативних чинників/О.П.Паніна//Наукові записки. - Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. - Частина 3. – Кропивницький, видавництво КДПУ. – 2016. – 193 с.
8. Семеновских Т.В. «Клиповое мышление» – феномен современности / Т.В.Семеновских// – Оптимальные коммуникации (ОК): Эпистемический ресурс Академии медиаиндустрии и кафедры теории и практики общественной связности РГГУ[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://jarki.ru/wpress/2013/02/18/3208/>.
9. Сорокин Ю. А. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция / Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия. – М. : Наука, 1990. – С. 180–186.
10. Тоффлэр Э. Третья волна / Э. Тоффлэр. – М.: АСТ, 1999. – 664с.
11. Тоффлэр Э. Шок будущего / Э. Тоффлэр. – М.: АСТ, 2002. – 557 с.
12. Фрумкин, К.Г. Клиповое мышление и судьба линейного текста. // Ineternum 2010. – №1. – Режим доступа: http://nounivers.narod.ru/ofirs/kf_clip.htm (25.09.2017).

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» ЯК ЯДРА ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Власенко Л.М.

викладач суспільних дисциплін

Я-концепція являє собою сукупність усіх уявлень індивіда про себе і містить переконання, оцінки і тенденції поведінки. Однак Я-концепція, як будь-яка підсистема особистості, не може бути розглянута як одномірне утворення, не повинна бути зведена до суми конкретних уявлень особистості про себе. Я-концепція – це не лише багаторівневе, але й багатокomпонентне утворення. Як компоненти Я-концепції слід розглядати психологічне Я, запропоноване Р.Бернсом, а також особистісне (соціальне) Я. Психофізіологічне і особистісне Я, утворюючи цілісну Я-концепцію, містить у собі власні компоненти. Психофізіологічне і особистісне Я можна віднести до структур Я-концепції вищого рівня.

Студентський вік – надзвичайно важливий період становлення «Я-концепції» як ядра особистості. «Я-концепція» майбутнього фахівця – складна, динамічна система уявлень студента про себе як особистості й суб'єкта навчально-професійної діяльності, яка включає в себе:

1. «Образ-Я», що розкриває неповторність самосприйняття через фіксацію студентом певної соціально-рольової позиції та настанов щодо себе.

2. Емоційно-ціннісне ставлення до себе, що визначається самооцінкою професійних якостей і особистісних властивостей, рівнем самоприйняття і самоповаги.

3. Поведінкова складова як самопрезентація – певні дії (внутрішні чи практичні), які породжені уявленням про себе та самоставленням.

Спробуйте відповісти на запитання «Хто я такий?», по-різному доповнюючи речення «Я –...». Усі відповіді, разом узяті, визначають вашу «Я-концепцію». Елементи її (Я-структура) є психічними моделями, за допомогою яких ми організовуємо наше життя (Д. Майєрс).

Разом із розквітом психічних функцій цьому віку притаманна нестійкість особистісних структур. Образи власного «Я» є складними й неоднозначними, серед них: реальне «Я» (яким бачить себе студент у цей момент), динамічне «Я» (яким намагається бути), ідеальне «Я» (яким повинен бути на підставі засвоєних моральних принципів) і низка інших уявних, нерідко фантастичних власних образів. Для студентського віку характерним є активізація самопізнання і подальшого формування самооцінки.

Юнацький вік – вік зростання сили «Я», здатності проявити й зберегти свою індивідуальність. Виникає підґрунтя для подолання страху втрати власного «Я» в умовах групової діяльності, інтимної близькості або дружби. При цьому «Я» випробовує свою силу, а через протистояння з іншими людьми юнаки знаходять чіткі межі свого психологічного простору, що захищають їх від небезпеки руйнівного впливу іншого.

Для студента важливо насамперед усвідомлення професійного Я. Воно формується у процесі ідентифікації зі значимими у професійному відношенні людьми, їх проявами в професійній діяльності. Це можуть бути улюблені вчителі, приклад роботи захоплених педагогів, зразки роботи викладачів вузу. Професійному Я належить центральна роль в Я-концепції фахівця. При цьому грає величезну роль такий показник, як рівень розвитку суб'єктивного контролю студента, наявність у нього інтернальності або екстернальності стосовно професійних показників. Таким чином, Я-концепція студента не зводиться лише до саморозуміння своїх особистісних і професійних особливостей. У розумінні рівня суб'єктивності студента вкладається його здібність глибоко усвідомлювати власну відповідальність за процес індивідуального професійного розвитку і

вміння його регулювати. Сприйняття себе як суб'єкта індивідуального професійного розвитку виявляється у бажанні і здібності постійно аналізувати, коректувати і вдосконалювати свій професійний зріст.

Позитивну Я-концепцію можна прирівняти до позитивного ставлення до себе, до самоповаги, прийняття себе, відчуття своєї власної цінності. Під негативною Я-концепцією студента слід розуміти неприйняття себе, відчуття своєї професійної нездатності, неповноцінності. Доведено, що Я-концепція людини грає трояку роль: сприяє досягненню внутрішньої узгодженості особистості, визначає інтерпретацію набутого досвіду і є джерелом очікувань стосовно самого себе. Людина прагне досягти максимальної внутрішньої узгодженості. Якщо новий досвід узгоджується з існуючими уявленнями про себе, він легко входить до середини якоїсь умовної оболонки, в якій міститься Я-концепція. Вона визначає і очікування людини, тобто уявлення про те, що повинно статися. Я-концепція дає поведінці і діяльності людини відносно жорсткий стержень і орієнтує його на те, що в ній запрограмовано.

У психологічній науці виділяють дві загальні форми "Я-концепції" — реальну та ідеальну. Поняття реальна "Я-концепція" віддзеркалює уявлення особистості про себе, про те, який я є. Ідеальна "Я-концепція" — це уявлення особистості про себе, з урахуванням бажань, тобто відображення виразу "яким би я хотів бути".

Є також окремі випадки "Я-концепції", а саме професійна "Я-концепція особистості" або "Я-професійне". У свою чергу професійна "Я-концепція особистості" також може бути реальною та ідеальною. А. Реан дає таке визначення: професійна "Я-концепція" — це уявлення особистості про себе як професіонала. Відповідно до цього визначення, на нашу думку, професійна "Я-концепція" майбутнього фахівця є уявленням особистості про себе як про фахівця у відповідній галузі та складається з ідеального образу "Я-професіонал", реального образу Я, дзеркального Я та професійної самооцінки фахівця. Ідеальний образ "Я-професіонал" включає в себе уявлення про те, яким повинен бути справжній професіонал. Такі уявлення особистість має у момент первинного, поверхового знайомства з професією, на етапі порівняння та ідентифікації себе зі значущими, успішними професіоналами-практиками (роль яких можуть виконувати викладачі, видатні діячі тощо). "Я-реальне" у цьому випадку включає в себе уявлення про ті якості, які вже є для досягнення

ідеального образу "Я-професіонал", і про ті, які ще недостатньо розвинені. Дзеркальний образ "Я-професіонал" включає в себе уявлення майбутнього фахівця про оцінку його особистісних якостей іншими професіоналами. Професійна самооцінка — уявлення фахівця про власну цінність як спеціаліста, тобто це оцінювальний компонент професійної "Я-концепції".

Наслідками негативної «Я-концепції» студентів можуть бути такі виявлення:

- замикання в собі, «закривання» від оточуючих;
- демонстрація оточуючим «маски», «хибного обличчя» («Я», яке подається оточуючим радше за «Я-ідеальне» та суперечить «Я-реальному»);
- надмірно чутливе реагування на критику, сміх і осуд;
- болісне переживання неуспіхів у навчанні (роботі) та виявлених власних хиб (зокрема, під впливом вивчення психології);
- надмірна сором'язливість, некомунікабельність, схильність до психічної ізоляції, відхід (причому, не завжди добровільний) від дійсності у світ мрій. Чим нижчий рівень самоповаги, тим найбільш імовірно студент страждає від самотності.

Впродовж навчання у вищій школі під впливом викладання суспільних, спеціальних та інших дисциплін, участі в громадському житті у студентів розвивається і формується професійна спрямованість особистості, тобто прагнення застосувати свої знання, досвід, здібності в галузі обраної професії. В професійній направленості особистості виражається позитивне ставлення до професії, схильність та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою підготовку, задовольняти матеріальні й духовні потреби, займаючись працею в галузі своєї професії. **Професійна направленість передбачає розуміння і внутрішнє сприйняття цілей і завдань професійної діяльності.** Всі ці риси і компоненти професійної направленості служать показниками рівня її розвитку і сформованості у студентів, характеризуються стійкістю (чи нестійкістю), домінуванням громадських чи вузькоособистих мотивів. Формувати професійну направленість у студентів - це значить зміцнювати у них позитивне ставлення до майбутньої професії, інтерес, схильності і здібності до неї, прагнення удосконалювати свою кваліфікацію

після закінчення вищої школи, розвивати ідеали, погляди, переконання. Позитивні зміни у змісті професійної направленості виявляються в тому, що міцніють мотиви, пов'язані з майбутньою професією, з'являється прагнення добре виконувати свої ділові обов'язки, бажання показати себе вмілим спеціалістом та досягти успіху в роботі, ростуть домагання успішніше вирішувати складні навчальні питання чи завдання, посилюється відчуття відповідальності [3; 274]. У вищій школі виховання інтересу й любові до обраної професії досягається шляхом вироблення у студентів правильного уявлення про суспільне значення та зміст роботи в майбутній галузі діяльності, про закономірності її розвитку.

Зазвичай, відбувається це таким чином:

- формування у кожного студента впевненості у своїй професійній придатності, а також свідомого розуміння необхідності оволодіння всіма дисциплінами, видами підготовки, передбаченими навчальним планом даного вузу;
- вироблення прагнення слідкувати за всім прогресивним в діяльності провідних спеціалістів;
- вміння направляти все самовиховання на користь роботи, постійно поповнюючи свої знання [11; 509].

Дослідження психологів (О.Леонтьєв, Л.Божович та ін.) доводять, що без достатньо позитивної мотивації неможливо досягти результатів у розвитку особистості під час навчання у вищій школі. В. Кутєєва називає такі **позитивні мотиви пізнавальної діяльності**: *почуття обов'язку, усвідомлення значущості оволодіння професією, інтерес до навчання і окремих наук, відчуття задоволення від пізнання нового матеріалу, вирішення складних завдань*. На мотивацію також впливає зміст занять,

методика викладання, особистість викладача, стосунки в студентському колективі, змагання, досягнуті результати [6; 107]. Вища школа має також здійснювати психологічну підготовку людини до професійної діяльності, яка, на думку М.Нечаєва та Г.Різницької, полягає насамперед у розвитку в студента певних форм психічної діяльності, що дозволять йому у подальшому успішно вирішувати професійні завдання [10; 4]. Серед професійних здібностей, якими має оволодіти студент протягом навчання у вищій школі, чи не найбільш важлива, на погляд С.Смирнова, **здібність вчитися**, що кардинальним чином впливає на його професійне становлення, тому що визначає його можливості в післявузівській безперервній освіті [15; 142]. **Навчитися вчитися на сьогодні важливіше, ніж засвоїти конкретний набір знань, які швидко стають застарілими.** Особливо активно в період навчання у вищій школі йде розвиток спеціальних здібностей. Студент вперше стикається з багатьма видами діяльності, що є компонентами його майбутньої професії. Тому на старших курсах необхідно приділяти **особливу увагу діалоговим формам спілкування зі студентами**, зокрема, при проходженні практик тощо. У вищій школі треба розвивати самостійні (варто зазначити, що результатом самостійної роботи є не просто певна сума знань, умінь і навичок, а самостійність як риса особистості [6; 107]), **активні і творчі форми навчальної роботи**. У вищій школі для цього набагато більше можливостей, аніж в середній, але їх треба використовувати повністю. Це і творча участь у семінарах, безпосередня участь в роботі лабораторій, участь в конкурсах студентських робіт тощо.

О.Леонт'єв характеризував розвиток особистості в студентські роки з боку відношення до професії так:

- „юний студент приходить у вуз, вважаючи, що обрана ним з тих чи інших мотивів майбутня справа є бажана для нього;
- якщо по закінченню вузу в нього буде відчуття, що і він потрібний цій справі, що вона стала для нього своєю, то це і буде свідчити про його психологічну особистісну зрілість як спеціаліста" [7; 241].

Висновки

Час навчання у вищій школі припадає на специфічний зламний момент у формуванні особистості людини. Це обумовлено рядом вікових та психологічних особливостей. Як відомо, особистість людини формується в її активній діяльності. Головною ж для студентів протягом навчання у вищій школі є навчально-пізнавальна діяльність. Вона полягає не лише в отриманні певної суми знань, а в набутті професійної спрямованості, що особливо важливо для успішної роботи у подальшому як фахівця. В цьому процесі вагому роль відіграє рід чинників, таких як формування позитивної „Я-концепції“, розвиток спеціальних здібностей, сприятлива атмосфера в колективі, включаючи і сферу стосунків студентів та викладачів вузу тощо.

Серед шляхів формування професійної направленості варто виокремити такі:

- **роз'яснення соціальної значущості обраної спеціальності,**
- **переконання студентів в можливості оволодіти професією**
- **організація навчально-виховного процесу із урахуванням вимог їхньої майбутньої професійної діяльності.**

Головною передумовою успішного формування професійної спрямованості студентів є **позитивна мотивація вибору спеціальності**. Становлення особистості студента як майбутнього фахівця супроводжується „професіоналізацією“ психологічних процесів і станів, розвитком професійної спрямованості й самостійності, загальним соціальним і духовним „дозріванням“ студента.

Література:

1. Ананьев Б.Г. К психофизиологии студенческого возраста // Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. - Л., 1974.-328с.
2. Барабанова В.В., Зеленова М.Е. Представления студентов о будущем как аспект их личностного и профессионального самоопределения // Психологическая наука и образование. - 2002. - №2. - С. 28-41.
3. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психология высшей школы: Учеб. пособие для вузов. - 2-е изд., перераб. и доп. - Мн., 1981. - 383с.
4. Зеер Э.Ф., Сыманюк Э.Э. Кризисы профессионального становления личности // Психологический журнал. - Т. 18. - № 6. - С.35-44.

5. Казанцева Т.А., Олейник Ю.Н. Взаимосвязь личностного развития и профессионального становления студентов - психологов // Психологический журнал. - 2002. - Т.23. - № 6. - С.51-59.
6. Кутеева В.П. Формирование познавательной активности будущих специалистов // Психологические проблемы формирования специалиста в вузе: Межвуз. сб. науч. труд. - Саранск, 1989. - С. 105-109.
7. Леонтьев А.Н. Психологические вопросы формирования личности студента // Психология в вузе. - 2003. - № 1-2. - С. 232-241.
8. Лисовский В.Г., Дмитриев А.В. Личность студента. - Л., 1974. - 183с.
9. Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи: Навч. посібник. - К.: НПУ, 2003. - 267с.
10. Нечаев Н.Н., Резницкая Г.И. Профессиональное сознание как предмет психолого-педагогического исследования в высшей школе // Психологические проблемы формирования специалиста в вузе: Межвуз. сб. науч. труд. - Саранск, 1989. - С. 4-15.
11. Педагогика и психология высшей школы: Учеб. пособие. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. - 544с.
12. Професійна підготовка студентів педагогічного інституту / За ред. В.Ю.Юматова та ін. - К.: Вища школа, 1981. - 183с.
13. Психологические исследования проблемы формирования личности профессионала / Под ред. В.А. Бодрова. - М., 1991.
14. Скрипченко О.В., Лисянська Т.М., Скрипченко Л.О. Довідник з педагогіки і психології. - К., 2000. - 216с.
15. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности. - М.: Академия, 2001. - 304с
16. Розвиток «Я-концепції» у студентському віці. Ел. ресурс :
[<https://studopedia.org/14-21521.html>]

КОУЧИНГ В СИСТЕМІ МОТИВУВАННЯ СТУДЕНТІВ

*Вершніна Н.М.
викладач педіатрії*

На початку ХХІ ст. у світі з'явилася ще одна професія, призначення якої — сприяти людині в досягненні її життєвих цілей, розвитку та успіху, — коучинг (англ. coaching — процес, під час якого людина або група людей навчаються й одержують навички, необхідні для їхньої підтримки).

Дослівний переклад слова «коучинг» — «тренерство». Коуч — це тренер, здатний зробити з людини чемпіона, тобто мова йде про виховання переможців.

Усім нам у житті доводиться виконувати такі ролі: наставляти, тренувати й надихати («дитина», «мати», «батько», «учитель», «викладач»), — тобто бути коучем. Але залежно від професійної спрямованості та цілеспрямованості коуч послуговується зовсім різними списками цілей.

Цілі коучингу в освіті:

- розкриття внутрішнього потенціалу особистості студента;
- розвиток особистості через делегування відповідальності;
- досягнення високого рівня відповідальності та її усвідомлення у всіх учасників коучингу.

Для досягнення поставлених цілей вирішуються наступні завдання:

- здійснюється діагностика і моніторинг освітнього процесу, що дозволяє враховувати і прогнозувати зміни, які відбуваються в результаті застосування інноваційних програм і технологій;
- створюються умови, спрямовані на ефективну організацію процесу пошуку студентом шляхів досягнення важливих для нього цілей і вибору оптимального темпу просування;
- освоюються інноваційні методики і технології;
- визначаються ключові моменти коучингу .

Перші сім кроків у коучинговій діяльності

- встановлення партнерських взаємостосунків між викладачем і студентами;
- спільне визначення завдань для досягнення конкретної мети;
- дослідження поточної ситуації чи проблеми;

- визначення внутрішніх і зовнішніх перешкод на шляху до результату;
- вироблення і аналіз можливостей для подолання труднощів у вирішенні проблеми;
- вибір конкретного варіанту дій і складання плану дій;
- домовленість про те, що конкретно повинно бути зроблено і у які терміни, тобто кожне наступне коучинг-заняття завжди починається з огляду:
 - що зроблено,
 - що вдалося
 - що можна було зробити краще.

Методи коучингу

Метод конкретних ситуацій. Він заснований на ствердженні, що шлях до вдосконалення власних знань можливо прокласти лише через розгляд, вивчення та обговорення конкретних проблемних ситуацій;

Метод емоційного стимулювання. В основі цього методу навчання лежить принцип формування пізнавального інтересу шляхом створення позитивних емоцій до запропонованого виду діяльності, підвищення зацікавленості та мотивації до навчального процесу;

Метод створення ситуації пізнавальної дискусії є дієвим методом активізації навчання, адже в дискусії народжується істина, а пошук істини завжди викликає посилену зацікавленість темою;

«Мозаїка» – метод розподілу обов’язків у студентській групі, коли розподіл здійснюють самі студенти. Такий вид діяльності змушує студентів самотійно, без допомоги викладача-коуча розподіляти обов’язки в групі та нести за даний розподіл відповідальність;

Метод проектів є методом, що виводить діяльність студентів на новий, навчально-науковий рівень. На цьому рівні кожен зі студентів здійснює великий обсяг самотійної роботи та навчається самоконтролю, що сприяє самоосвіті студентів. А навчити студентів самотійно отримувати і застосовувати знання на практиці є чи не найголовнішою та найскладнішою метою сучасної освіти.

Коучинг вирішує проблему відсутності мотивації.

Основна особливість і відмінність коучингу – сприяння тому, щоб людина сама навчилася, а не навчити її.

Без особистісної зацікавленості студента в навчанні коучинг втрачає будь-який сенс, адже особиста мотивація студента є основою коучингу та за порукою досягнення поставлених цілей.

Важливо, щоб викладач-коуч міг професійно розповісти про механізми, парадокси та вплив мотивації на результат. Це стимулює розвиток та сприяє досягненню потенційних можливостей студентів. Проте варто наголосити на тому, що коуч має налаштовувати та мотивувати студентів не лише на досягнення мети та отримання результату, але й на набуття досвіду під час самого процесу навчання.

Будь-яке заняття, навіть заняття ініційоване самим коучем, має починатися з того, що студент має визначити цілі заняття.

Студент має чітко усвідомлювати, що конкретно він хоче отримати від кожного заняття, та якого результату він хоче досягти. Для цього викладач задає ряд запитань:

Чого ти чекаєш від цього заняття?

В нас є півгодини: що б ти хотів встигнути зробити за цей час?

Що б було для тебе найкориснішим на цьому занятті?

Яка головна ціль заняття?

Яких проміжних цілей треба досягти в процесі досягнення головної мети?

Проміжні робочі цілі визначають рівень виконання завдання, досягнувши якого, студент вважатиме, що має всі шанси досягти кінцевої мети.

Такі цілі, на відміну від кінцевих, піддаються контролю. Набагато важливіше для студента взяти на себе відповідальність за досягнення

проміжних робочих цілей, ніж кінцевих. Кожна кінцева ціль має підкріплюватися рядом

проміжних робочих цілей, досягнення яких і є запорукою досягнення вищої, віддаленої в часі та не завжди повністю залежної від дій студента, мети. Незважаючи на те, що часто, як проміжні робочі, так і кінцеві цілі, потребують доопрацювання, коригування і, навіть, зміни, постановка цих цілей є важливим етапом навчання.

Іншим варіантом використання коучингу в освіті є його застосування як засобу фасилітації емоційних проявів у процесі взаємодії викладача і студентів, що направлений на

полегшення групової комунікації з метою формування вмінь регулювати свої емоції та впливати на емоційний стан партнерів, керувати власним емоційним станом і впливати на емоційний стан партнерів по роботі.

Коучинг як ефективну психологічну практику доцільно включати в систему науково-освітніх проектів в університетській освіті. Методи та прийоми коучингу можуть гармонійно вписатися в практику професійно-особистісного супроводу студентів як надійний інструмент, що дозволяє ефективно досягати цілей не лише в освітньому просторі, але й власне в професійному становленні майбутніх фахівців.

Основні ідеї освітнього коучингу:

Розвиток людини як пріоритетний напрям в освіті.

Розкриття потенціалу людини для максимального його використання.

Допомога людині розвивати компетенції й усунути обмеження для досягнення особистісно значущих та стійких змін у професійній та особистій сферах життя.

Допомога людині вчитися. Коуч залучається для того, щоб у співпраці з і студентом виробити та відокремити цілі та завдання й розробити план дій щодо досягнення цих цілей.

Коуч виявляє вагомий вплив на свого підлеглого. Так, наприклад, викладач може спрямувати розвиток професійних здібностей студента і, в ньому, на нашу думку, повинні віддзеркалюватися всі якості задля досягнення спільної мети: виховання і висококультурної людини, і професіонала своєї справи.

Стрижнева концепція коучингу: при формуванні особистості не можна застосовувати насилля, якими благими цілями воно не обґрунтовувалося б. Благо людини – вище за все.

З огляду на це, можна зазначити, що основною ідеєю освітнього коучингу також є благополуччя педагога, яке досягається плідною взаємодією коуча і студента щодо досягнення взаємовизначених цілей, проте, прийняття рішення здійснюється завжди викладачем.

Коучинг як нова технологія в освіті

Феномен «коучинг» у вищій школі є принципово новим напрямом в педагогічній науці і практиці, в основу якого покладено формулювання і максимально швидке досягнення мети шляхом мобілізації внутрішнього потенціалу, засвоєння провідних стратегій отримання результату, розвитку і вдосконалення необхідних здібностей і навичок.

В контексті даної теми коучинг - це взаєностосунки між викладачем і студентами, коли викладач ефективно організовує процес пошуку студентами кращих відповідей на питання, що їх цікавлять. Коуч допомагає студентам розвиватися, закріплювати нові навички і досягати високих результатів у своїй майбутній професії. Адаптація вищої школи до нових умов у соціальному, економічному, політичному житті може відбутися лише на основі позитивного ставлення до особистості студента, розкриття його можливостей.

Парадигма коучингу як особливого стилю навчальної взаємодії базується на наступних пропозиціях:

- Люди здатні змінюватися лише в тих випадках, коли самі захочуть цього і готові до цього.
- Наші переконання щодо власних можливостей, напряму пов'язані з нашими досягненнями.
- Те, як ми визначаємо успіх, здійснює прямий вплив на наші досягнення.
- Ми обмежуємо наш потенціал рамками наших переконань (наприклад, передбачаючи, що певні речі неможливі через зовнішні або ситуаційні бар'єри).
- Люди вчаться лише тоді, коли дійсно залучені в процес.
- Ми можемо вчитися за допомогою всього, що ми робимо, проте навчання відбувається лише тоді, коли ми мислимо і будуємо плани на майбутнє.
- Для того щоб допомагати іншим, ми повинні безперервно прогресувати самі.

Принципи, якими керується коуч в процесі міжособистісної взаємодії:

1. Принцип усвідомлення й відповідальності. Усвідомлення передбачає відповідальність. Важливо перейти від мотивації «уникання невдач» до мотивації «досягнення успіху», зміни напряму «від» на напрям «до».

У коуча відповідальність полягає в тому, щоб:

- допомогти студенту розкрити те, чим він наділений, чим реально може розпоряджатися для вирішення поставлених завдань, для найбільш повної самореалізації свого потенціалу. Через усвідомлення ми отримуємо доступ до наших ресурсів. Сприяючи самосвідомості студента, коуч допомагає йому більшою мірою зрозуміти самого себе;
- допомогти студенту виявити і зрозуміти те, що він дійсно хоче досягти, сформулювати важливі цілі;
- заохочувати саморозвиток студента;
- фасилітувати створені студентом рішення, допомагати знаходити оптимальні шляхи, що приносять задоволення вже в ході їх пошуку;
- наділяти студента відповідальністю.

Іншими словами, коуч несе відповідальність за процес досягнення результату, а студент – за результат і дії, пов'язані з його досягненнями.

2. Принцип єдності і взаємодії передбачає, що..позитивні результати в одній сфері діяльності приводять до досягнень в інших. Усвідомлення особистісних проблем у взаємостосунках впливає на інші види діяльності.

3. Принцип гнучкості. Формування гнучкості мислення, усвідомлення стереотипів і алгоритмів своєї поведінки.

Практика показує, що майже кожна людина має великі труднощі при спробі зробити щось нове, змінити себе. Разом з коучем розробляється поетапне формування нової стратегії як особистісного, так і професійного розвитку.

Завдяки цьому студенти вірять у свої безмежні можливості і здібності, необхідні їм у подальшій професійній діяльності.

4. Принцип партнерства передбачає комунікативне співробітництво, так звані суб'єкт-суб'єктні стосунки. Коучінг спрямований на формування партнерських стосунків між коучем і студентами.

5. Принцип ієрархічності розвитку. За висловленням Альберта Ейнштейна, найбільш важливі проблеми, з якими ми стикаємося, не можуть бути вирішені на тому ж рівні мислення, на якому ми були, коли їх створювали. Щоденно ми робимо вибір, приймаємо важливі рішення.

На жаль, ми й досі нерідко відштовхуємося від установок, стереотипів і досвіду попередніх перемог і поразок, які вже частково застаріли. Коуч допомагає подолати ці стереотипи і рухатися далі.

Головний..обов'язок коуча, на наш погляд, полягає в тому, щоб знайти краще в особистості студента.

Головний обов'язок студента полягає в тому, щоб взяти на себе відповідальність за вирішення поставленого завдання і виконати все, про що він домовився з коучем. Студент також несе відповідальність за свої результати.

Мотивуючий імпульс, що спонукає суб'єктів працювати в системі «коучинг», – це потреба у змінах.

Педагогічне спілкування у стилі «коучинг» допоможе зрозуміти, чому студенти не змогли виконати завдання, допоможе спланувати дії для знаходження оптимальних шляхів і навчитися чинити у майбутньому інакше.

Коуч сприяє вдосконаленню і максимально ефективному використанню особистісних якостей студентів, про які більшість або не здогадується, або здогадується, але не використовує як основу для подальшого руху вперед. Він стимулює студентів до більш глибокого усвідомлення своїх цілей, ресурсів і обмежень, допомагає визначити напрям розвитку особистості взагалі і професійного розвитку зокрема.

Робота з особистісними обмеженнями відбувається в такій послідовності: «Хто я? – Чого я хочу? – Ким я хочу бути? – Яким я хочу бути? – Що мені заважає? – Як це подолати?».

Результатом такої роботи є здатність студента самостійно вибудувати позитивний ряд власних переконань: *«Хочу! – Можу! – Вірю! – Роблю! – Маю результат!»*.

Таким чином, загальну основу коучингу можна описати декількома складовими:

- 1) партнерство;
- 2) розкриття потенціалу;
- 3) результат.

Коуч стимулює творчий пошук рішень і підтримує прагнення студентів досягати мети і здійснювати зміни у своєму житті.

Інакше кажучи, в

процесі коучингу студенти знаходять свій, унікальний спосіб досягнення мети. А коуч створює креативну атмосферу, особливий простір пошуку альтернатив, атмосферу довіри, де студент відчуває увагу до його ідей і працює з більшим ентузіазмом.

З іншого боку, коучинг можливий, коли особистість сама формулює і реалізує самостійні проекти. Тобто, студент володіє правом прийняття рішень (або впливу на них) і несе відповідальність за результат.

Коучинг є ефективним, коли:

- студент розуміє, що існує різниця між тим, хто він є, і тим, ким хотів би бути;
- студент готовий думати новим, незвичним для нього способом;
- студент готовий вислуховувати і сприймати критику на свою адресу;
- студент готовий до здійснення необхідних змін і діє відповідно;
- студент погоджується з тим, що за результат несе відповідальність лише він сам, а не коуч-викладач.

Одним із головних завдань будь-якого навчання є не лише навчити чомусь, але, передусім, *навчити вчитися*: отримувати, знаходити, вишукувати необхідні знання. Саме коучинг запускає механізми через особистісну мотивацію студентів самостійно отримувати знання.

Коучинг – це свого роду партнерство, і для того, щоб взаємодія коуча й студентів була продуктивною, необхідні відповідність і довіра партнерів. Особистісний контакт і довіра між коучем і студентами є обов'язковою умовою.

У коуча існує особливе розуміння, пов'язане з тим, для чого і куди він веде за собою студентів, і як цей шлях пов'язаний з їх професійним розвитком.

Основний критерій результативності коучингу – поява у студента в процесі навчання тих результатів, що є важливими саме для нього. Коуч

фокусується на особистості студента, який хоче бути особливим, а не на тому, чого хоче сам коуч.

Отже, **педагогічний коучинг передбачає:**

- *системний супровід* студента, спрямований на ефективне досягнення важливих для нього цілей в конкретні терміни, в результаті чого у суб'єкта формується гнучкість і адаптивність до змін, здатність швидко і ефективно реагувати в критичних ситуаціях;
- *партнерське комунікативне співробітництво*, що допомагає добиватися значних результатів у різних сферах життєдіяльності;
- *безперервний процес* розвитку, вдосконалення, розкриття потенціалу особистості для досягнення максимального результату;
- *систему взаємодії* з коучем, із самим собою, з навколишнім світом;
- технологію, що дозволяє переміститися із зони проблеми в зону ефективного рішення;
- *засіб сприяння*, допомоги особистості в пошуку її власних рішень в будь-якій складній для неї ситуації;
- *модель взаємодії* суб'єктів, завдяки якій коуч-викладач підвищує рівень мотивації і відповідальності, як у себе, так і у студентів: «вчиться сам і вчить інших»;
- особливе *підтримуюче ставлення* до студента, згідно з яким він сам досягає своєї мети, сам вирішує проблеми, реалізуючи власні здібності і можливості;
- *вид індивідуальної підтримки* особистості, що ставить своїм завданням професійне і особистісне зростання, підвищення персональної ефективності;
- спосіб, що складається із наступних кроків:
 - 1) встановлення партнерських взаємостосунків між викладачем і студентами;
 - 2) спільне визначення завдань для досягнення конкретної мети;
 - 3) дослідження поточної ситуації (проблеми);
 - 4) визначення внутрішніх і зовнішніх перешкод на шляху до результату;
 - 5) вироблення і аналіз можливостей для подолання труднощів у вирішенні проблеми;
 - 6) вибір конкретного варіанту дій і складання плану дій;

7) домовленість про те, що конкретно повинно бути зроблено і у які терміни. Наступне коучинг-заняття завжди починається з огляду – що зроблено, що вдалося і що можна було зробити краще.

В ході реалізації цих пунктів у студентів формуються переконання:

- Я живу і дію «тут і зараз».
- Я маю чітке уявлення про своє майбутнє.
- Я є зрілою, самомотивуючою особистістю.
- Я – це можливість.
- Я є частиною рішення.
- Група – це я.
- Я все можу.
- Я – це засіб оперативного розв’язання різних завдань.
- Я і люди, що мене оточують – це найвища цінність.
- Я знаю, як досягти поставленої мети.
- Я знаю, що мені робити, і я це зроблю.
- Я отримую задоволення від діяльності.
- Я реально оцінюю власні можливості і моделі поведінки.
- Я визначаю пріоритети і формулюю цілі.
- У групі всі є партнерами.
- Прийняття рішень має бути колективним.

Застосування ідей коучингу на практиці означає поступовий перехід від традиційних аудиторних занять до тренінгової, індивідуальної, проектної, екстернатної і дистанційної форм роботи.

Висновок

Таким чином, у нашому розумінні педагогічний коучинг є феноменом освітнього процесу, що побудований на мотивуючій взаємодії, в якому викладач створює спеціальні умови, спрямовані на розкриття особистісного потенціалу студента для досягнення ним значних для нього цілей в оптимальні терміни, в конкретній предметній галузі знань.

Базується педагогічний коучинг на розвитку креативності студента та надихаючій діяльності викладача.

Недоліком коучингу у формальній освіті є лише брак часу, який необхідно знайти викладачу для спілкування з кожним студентом.

Проте, перспектива впровадження індивідуальної освітньої траєкторії дає надію на використання і таких новітніх технологій як педагогічний коучинг.

Література:

1. Уитмор Дж. Коучинг высокой эффективности / Дж. Уитмор. – М. : Международная академия корпоративного управления и бизнеса, – 2005
2. Голви Т.
Максимальная самореализация: Работа как внутренняя игра / Т. Голви – [пер. с англ.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, – 2007
3. Дмитриева Е.Н. Возможности использования методов и приемов коучинга в профессионально-личностном становлении студентов / Дмитриева Е.Н., Тренякаева Н.А // Вестник ТГУ. Философия. Социология. Политология. – 2008. – № 3(4). – С. 144-147
4. Кови С. Р. Семь навыков высокоэффективных людей: Мощные инструменты развития личности / Р. Кови Стивен. – М. : Альпина Бизнес Букс, – 2006
5. Дауни М. Эффективный коучинг: Уроки коуча для коучей / М. Дауни – [пер. с англ.]. – М. : Издательство «Добрая книга», – 2008
6. Ненашев Д.В. Коучинг как технология развития эмоциональной компетентности студентов в ВУЗе. / Д. В. Ненашев // Вопросы современной науки и практики. Университет им. В. И. Вернадского.– 2009. – № 20
7. Цыбина Е.А. Коучинг в обучении студентов старших курсов английскому языку / Цыбина Е.А.– Ульяновск, 2007. – 75 с.
8. Використані міркування С. М. Романової (особиста інформація відсутня) щодо впровадження освітнього виду коучингу у навчальний процес вищої школи. – Інтернет-ресурс www.nbuv.gov.ua/portal